

Seat No. : _____

NB-108

November-2025

M.Com., Sem.-IV

EA-510 : Management Accounting – II

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. રૂશભ કંપની લિ. એક યંત્ર ખરીદવા માંગે છે. ₹ 14,00,000ની કિંમતનો એક એવાં બે યંત્રો પ્રાપ્ય છે. દરેક યંત્રનું અંદાજી આયુષ્ય 5 વર્ષનું છે. ભંગાર કિંમત ₹ 70,000 છે. કંપનીનો નિયત વળતર દર 12% છે. 14 કરવેરાનો દર 50% છે. બંને યંત્રોની ઘસારો અને કરવેરા પહેલાંની અંદાજિત કમાણી નીચે મુજબ છે :

વર્ષ	યંત્ર – A	યંત્ર – B
1	9,10,000	7,70,000
2	7,00,000	9,10,000
3	5,60,000	5,60,000
4	4,90,000	4,20,000
5	3,50,000	4,90,000

નીચે દર્શાવેલી રીતોનો ઉપયોગ કરી સૌથી નફાકારક યંત્રની પસંદગી કરો :

- (1) પરત આપ સમય (2) સરેરાશ વળતર દર
(3) ચોખ્ખું વર્તમાન મૂલ્ય (4) નફાકારકતાનો આંક

વાર્ષિક 12% વટાવ પરિબળે ₹ 1નું વર્તમાન મૂલ્ય પ્રથમ પાંચ વર્ષ માટે અનુક્રમે 0.893, 0.797; 0.712, 0.636 અને 0.567 છે.

અથવા

1. એક કંપની મૂડી રોકાણની એક યોજનામાં ₹ 1,40,000નું રોકાણ કરવાનું વિચારે છે. તેની કોઈ ભંગાર કિંમત નથી અને તેનું ઉપયોગી આયુષ્ય પાંચ વર્ષનું છે. કરવેરાનો દર 50% છે. કંપની ઘસારા માટે સીધી લીટીની પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે. તેનો ઘસારો અને કરવેરા પહેલાંનો નફો નીચે મુજબ છે : 14

પહેલું વર્ષ	₹ 28,000
બીજું વર્ષ	₹ 30,800
ત્રીજું વર્ષ	₹ 39,200
ચોથું વર્ષ	₹ 42,000
પાંચમું વર્ષ	₹ 70,000

યોજના અંગેનું ચોખ્ખું વર્તમાન મૂલ્ય અને આંતરિક વળતરનો દર નક્કી કરો.

પ્રથમ પાંચ વર્ષ માટે જુદા-જુદા વટાવના દરે ₹ 1નું વર્તમાન મૂલ્ય નીચે મુજબ છે :

વર્ષ	6%ના દરે	8%ના દરે
1	0.943	0.926
2	0.890	0.857
3	0.840	0.794
4	0.792	0.735
5	0.747	0.681

2. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : (ગમે તે બે લખો)

14

(A) પારસ લિમિટેડ બે પરસ્પર નિવારક પ્રોજેક્ટો X અને Y પૈકી એકમાં રોકાણ કરવાનું વિચારી રહી છે. પ્રોજેક્ટ X અને પ્રોજેક્ટ Y જેમાં રોકડ રોકાણની અનુક્રમે ₹ 11,52,000 અને ₹ 15,84,000ની જરૂરિયાત છે. જોખમરહિત વળતરનો દર 7% છે. અપેક્ષિત ચોખ્ખો રોકડ આવક પ્રવાહ અને તેના ચોક્કસ-સમકક્ષ આંક નીચે મુજબ છે :

વર્ષના અંતે	પ્રોજેક્ટ - X		પ્રોજેક્ટ - Y	
	રોકડ આવક પ્રવાહ ₹	ચોક્કસતા સમકક્ષ આંક	રોકડ આવક પ્રવાહ ₹	ચોક્કસતા સમકક્ષ આંક
1	4,32,000	0.9	7,20,000	0.8
2	7,20,000	0.8	10,08,000	0.7
3	10,08,000	0.7	12,96,000	0.6

₹ 1નું 7%ના દરે વર્તમાન મૂલ્ય :

વર્ષ	0	1	2	3
વર્તમાન મૂલ્ય	1	0.935	0.873	0.816

નક્કી કરો : કયો પ્રોજેક્ટ સ્વીકારવો જોઈએ ?

(B) નીચેની માહિતી પરથી જણાવો કે કયો પ્રોજેક્ટ વધુ સારો છે :

પ્રોજેક્ટ	'A' ₹	'B' ₹
પ્રારંભિક રોકાણ	78,000	78,000
રોકડ પ્રવાહ :	₹	₹
વર્ષ 1	31,200	39,000
2	31,200	46,800
3	15,600	23,400

જોખમ વગર વટાવનો દર 5%, પ્રોજેક્ટ - 'A' એ પ્રોજેક્ટ 'B' કરતાં ઓછો જોખમી છે. મેનેજમેન્ટ રોકડ આવક પ્રવાહને વટાવવા માટે, પ્રોજેક્ટ 'A' અને 'B' માટે જોખમનો દર અનુક્રમે 7% અને 10% ગણે છે. એક રૂપિયાનું વર્તમાન મૂલ્ય પરિબળ નીચે મુજબ છે :

વર્ષ	1	2	3
5%	0.952	0.907	0.864
12%	0.893	0.797	0.712
15%	0.870	0.756	0.658

- (C) સંવેદનશીલતા વિશ્લેષણ ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
 (D) મૂડી બજેટિંગના નિર્ણય પર ફુગાવાની અસર ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

3. (A) વિભાગ 'R' અને 'S' માં હાલમાં એક નવો પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકવા અંગે વિચારણા ચાલે છે. માહિતી નીચે મુજબ છે :

વિગત	વિભાગ 'R'	વિભાગ 'S'
શરૂઆતનું રોકાણ (₹)	7,50,000	11,00,000
વાર્ષિક યોગ્ય વળતર (₹)	1,17,000	1,50,000
રોકાણ પર લક્ષ્યાંકિત વળતરનો દર (%)	18%	12%

કંપનીનો મૂડી પડતરનો દર 15% છે. શું પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકવો જોઈએ ? તમારો જવાબ રોકાણ પર વળતરના દર અને શેષ આવકના આધારે સમજાવો.

- (B) જવાબદારીલક્ષી હિસાબી પદ્ધતિ એટલે શું ? તેના ફાયદા અને મર્યાદાઓ સમજાવો.

અથવા

3. માહિર લિમિટેડના નીચેના કોષ્ટકમાં ખૂટતી વિગતો શોધો :

વિગત	વિભાગ 'અ'	વિભાગ 'બ'	વિભાગ 'ક'
વેચાણ (₹)	84,000	1,05,000	1,40,000
કામગીરી નફો (₹)	(?)	35,000	(?)
કામગીરી મિલકતો (₹)	42,000	(?)	70,000
રોકાણ પર વળતરનો દર (%)	15%	10%	20%
લઘુત્તમ વળતરનો દર (%)	10%	(?)	(?)
શેષ આવક (₹)	(?)	7,000	શૂન્ય

4. માલવ લિમિટેડ તેની પ્રોડક્ટ માટે આંતરવિભાગીય ફેરબદલી કિંમત નક્કી કરવા માટે પડતર વત્તા રોકાણ પર વળતરની રીતનો ઉપયોગ કરે છે. વર્ષ 2024-25નું વિભાગ- 'R'નું અંદાજપત્ર નીચે મુજબ છે :

વિગત	₹
કાયમી મિલકતો	3,50,000
ચાલુ મિલકતો (દેવાદારો સિવાય)	2,20,000
દેવાદારો	1,40,000
વિભાગ- 'R'ના વાર્ષિક સ્થિર ખર્ચા	5,50,000
પ્રોડક્ટના એકમદીઠ ચલિત ખર્ચા	10

બજેટ મુજબનો વેચાણ જથ્થો વાર્ષિક 3,00,000 એકમો, રોકાણ પર અપેક્ષિત વળતરનો દર 25% છે. વિભાગ - 'R'ની ફેરબદલી કિંમત નક્કી કરો. જો વેચાણનો જથ્થો (એકમોમાં) 15%થી વધારી શકાય તો ફેરબદલી કિંમત પર શું અસર થશે ?

અથવા

4. (A) ટૂંકનોંધ લખો : ફેરબદલી કિંમત નિર્ધારણનું અર્થશાસ્ત્ર
 (B) આંતરરાષ્ટ્રીય ફેરબદલી કિંમત નિર્ધારણ સમજાવો.

- (1) ફેરબદલી કિંમત નિર્ધારણમાં વિભાગને કઈ રીતે ગણવામાં આવે છે ?
 - (a) પડતર કેન્દ્ર
 - (b) નફા કેન્દ્ર
 - (c) રોકાણ કેન્દ્ર
 - (d) ઉપરનામાંથી કોઈપણ નહિ
- (2) ફેરબદલી કિંમત નિર્ધારણ _____ સાથે સંબંધિત છે.
 - (a) સંસ્થાના આંતર વિભાગો
 - (b) આંતરિક સંસ્થાકીય ફેરબદલી
 - (c) ઉપરના બંને
 - (d) ઉપરનામાંથી એકપણ નહીં
- (3) નીચેનામાંથી શું રોકડ પ્રવાહ બતાવે છે ?
 - (a) કરવેરા પછીનો નફો + ઘસારો
 - (b) કરવેરા પછીનો નફો
 - (c) કરવેરા પહેલાનો નફો - ઘસારો
 - (d) આમાંથી કોઈ નહીં
- (4) જવાબદારીલક્ષી હિસાબી પદ્ધતિ _____ નો ભાગ છે.
 - (a) આંતરિક અહેવાલ પદ્ધતિ
 - (b) બાહ્ય અહેવાલ પદ્ધતિ
 - (c) કંપની અહેવાલ પદ્ધતિ
 - (d) આ પૈકી કોઈ નહિ
- (5) બે પરસ્પર નિવારક યોજનાઓમાંથી કઈ યોજના પસંદ કરવામાં આવશે ?
 - (a) જેનો ચલનાંક મહત્તમ હોય.
 - (b) જેનો ચલનાંક ન્યૂનતમ હોય.
 - (c) જેનો ચલનાંક આંતરિક વળતરના દર બરાબર હોય.
 - (d) જેનો ચલનાંક ભારિત સરેરાશ મૂડી પડતર બરાબર હોય.
- (6) જ્યારે વેચાણ વિભાગ તેની કાર્યક્ષમતાથી નીચે કામ કરે, ત્યારે કિંમત નિર્ધારણની કઈ પદ્ધતિ ઉપયોગી છે ?
 - (a) ચલિત પડતર
 - (b) પ્રમાણિત પડતર
 - (c) ખરેખર કુલ પડતર
 - (d) ઉપરનામાંથી એકપણ નહીં
- (7) ઘસારાને પડતરમાં કઈ પદ્ધતિમાં ઉમેરવામાં આવે છે ?
 - (a) આંતરિક વળતરના દરની પદ્ધતિ
 - (b) હિસાબી વળતરના દરની પદ્ધતિ
 - (c) પરત આપ પદ્ધતિ
 - (d) ઉપરનામાંથી કોઈપણ નહીં
- (8) વટાવ અવયવ કઈ પદ્ધતિમાં સૌથી વધુ જરૂરી છે ?
 - (a) પરત આપ સમય
 - (b) ચોખ્ખું વર્તમાન મૂલ્ય
 - (c) શેરહીક કમાણી
 - (d) આમાંથી કોઈ નહીં
- (9) કઈ પદ્ધતિમાં દરેક વર્ષના રોકડ આવક પ્રવાહનું ફરીથી રોકાણ કરવામાં આવે છે ?
 - (a) ચોખ્ખું વર્તમાન મૂલ્ય
 - (b) સમાપન મૂલ્ય
 - (c) પરત-આપ સમય
 - (d) આંતરિક વળતરનો દર
- (10) જવાબદારીલક્ષી હિસાબી પદ્ધતિનો મુખ્ય હેતુ _____ છે.
 - (a) અંદાજો તૈયાર કરવા
 - (b) વિચલન વિશ્લેષણ
 - (c) સત્તા
 - (d) પ્રેરણા
- (11) જ્યારે ફુગાવાના જુદા-જુદા દર પર પડતર અને ઉપજમાં ફેરફાર થાય તેને _____ કહેવામાં આવે છે.
 - (a) સામાન્ય ફુગાવો
 - (b) તફાવતલક્ષી ફુગાવો
 - (c) સમન્વયિત ફુગાવો
 - (d) ચોક્કસ ફુગાવો
- (12) નફાના કેન્દ્રો _____ મહત્તમીકરણ માટે જવાબદાર છે.
 - (a) સમગ્ર સેક્ટરના નફાના
 - (b) કેન્દ્રના નફાના
 - (c) પેદાશના નફાના
 - (d) ગૌણના નફાના

NB-108

November-2025

M.Com., Sem.-IV**EA-510 : Management Accounting – II****Time : 2:30 Hours]****[Max. Marks : 70**

1. Rushabh Co. Ltd. is considering to purchase a machine. There are two machines available. The cost is ₹ 14,00,000. The estimated life of each machine is 5 years. The scrap value is ₹ 70,000. The company's required rate of return is 12%. The rate of tax is 50%. The expected earning before depreciation and taxes for two machines are as follows :

14

Year	Machine – A	Machine – B
1	9,10,000	7,70,000
2	7,00,000	9,10,000
3	5,60,000	5,60,000
4	4,90,000	4,20,000
5	3,50,000	4,90,000

Select the most profitable machine by following methods :

- (1) Pay back period method (2) Average rate of return
(3) Net present value (4) Profitability index

The present value of ₹ 1 at the discount rate of 12% for first five years is 0.893, 0.797; 0.712, 0.636 and 0.567 respectively.

OR

1. A company is considering to invest ₹ 1,40,000 in a capital project. Its scrap value is zero and its economic life is 5 years. Tax rate is 50%. The straight line method is used by the company to provide depreciation. Its profit before depreciation and tax is as follows :

14

First year	₹ 28,000
Second year	₹ 30,800
Third year	₹ 39,200
Fourth year	₹ 42,000
Fifth year	₹ 70,000

Determine Net present value and Internal rate of return of the project.

Present value of ₹ 1 at various rates of discount for the first five years are given below :

Year	6% Rate	8% Rate
1	0.943	0.926
2	0.890	0.857
3	0.840	0.794
4	0.792	0.735
5	0.747	0.681

2. Answer the following questions : (Attempt any two)

14

(A) Paras Ltd. is considering one of two mutually exclusive project X and Y which requires cash outlay of ₹ 11,52,000 and ₹ 15,84,000 respectively. The risk free rate is 7%. The expected net cash inflows and their certainty equivalents are as follows :

Years End	Project – X		Project – Y	
	Cash Inflow ₹	Certainty equivalent	Cash Inflow ₹	Certainty equivalent
1	4,32,000	0.9	7,20,000	0.8
2	7,20,000	0.8	10,08,000	0.7
3	10,08,000	0.7	12,96,000	0.6

Present value of ₹ 1 at 7% rate :

Year	0	1	2	3
Present value	1	0.935	0.873	0.816

Determine :

Which project should be accepted ?

(B) From the following data, state which project is better :

Project	'A' ₹	'B' ₹
Initial Investment	78,000	78,000
Cash flows :	₹	₹
Year 1	31,200	39,000
2	31,200	46,800
3	15,600	23,400

Riskless discount rate is 5%, project 'A' is less risky as compared to project 'B'.

The management considers risk rate at 7% and 10% respectively for project 'A' & 'B' for discounting the cash inflow. The present value factor of ₹ 1 are as follows :

Year	1	2	3
5%	0.952	0.907	0.864
12%	0.893	0.797	0.712
15%	0.870	0.756	0.658

(C) Explain sensitivity analysis with example.

(D) Explain effect of inflation on capital budgeting decision with example.

3. (A) Divisions 'R' and 'S' are currently considering to invest in a new project. The details are as under :

7

Particulars	Division 'R'	Division 'S'
Initial Investment (₹)	7,50,000	11,00,000
Net Annual Return (₹)	1,17,000	1,50,000
Target Return on Investment (%)	18%	12%

Company's cost of capital is 15%. Should the project be accepted ? Explain your answer on the basis of Return on Investment and Residual Income.

- (B) What is Responsibility Accounting ? Explain its advantages and limitations.

7

OR

3. Calculate missing figures in following table for Mahir Ltd. :

14

Particulars	Division 'A'	Division 'B'	Division 'C'
Sales (₹)	84,000	1,05,000	1,40,000
Operating Profit (₹)	(?)	35,000	(?)
Operating Assets (₹)	42,000	(?)	70,000
Rate of Return on Investment (%)	15%	10%	20%
Minimum Rate of Return (%)	10%	(?)	(?)
Residual Income (₹)	(?)	7,000	Nil

4. Malav Ltd. fixes the inter-divisional transfer price for its product on the basis of Cost Plus a Return on Investment in the division. The budget for Division 'R' for the year 2024-25 is as under :

14

Particulars	₹
Fixed Assets	3,50,000
Current Assets (other than debtors)	2,20,000
Debtors	1,40,000
Annual fixed cost of the Division 'R'	5,50,000
Variable cost per unit of product	10

Budgeted sales volume 3,00,000 units per year. Desired Rate of Return on Investments 25%. Determine the transfer price for Division 'R'. If the sales volume (in units) can be increased by 15%, what will be the impact on transfer price ?

OR

4. (A) Write short note on : Economics of Transfer Pricing.
(B) Explain International Transfer Pricing.

7

7

5. Choose the correct option : (Any Seven)

- (1) Division under transfer pricing system is treated as
 - (a) Cost centre
 - (b) Profit centre
 - (c) Investments centre
 - (d) None of the above
- (2) Transfer pricing is concerned with _____.
 - (a) Intra-divisions of an organization
 - (b) Inter-organizational transfer
 - (c) Both of the above
 - (d) None of the above
- (3) Which of the following indicates cash flow ?
 - (a) Profit after tax + Depreciation
 - (b) Profit after tax
 - (c) Profit before tax – Depreciation
 - (d) None of these
- (4) Responsibility Accounting is a part of
 - (a) Internal Reporting System
 - (b) External Reporting System
 - (c) Corporate Reporting System
 - (d) None of these
- (5) Out of two mutually exclusive projects, which project will be selected ?
 - (a) Whose coefficient of variation is highest.
 - (b) Whose coefficient of variation is lowest.
 - (c) Whose coefficient of variation is equal to IRR.
 - (d) Whose coefficient of variation is equal to WACC.
- (6) Which pricing method is useful when the selling division is operating below capacity ?
 - (a) Variable cost
 - (b) Standard cost
 - (c) Actual full cost
 - (d) None of the above
- (7) Depreciation is included in cost in case of
 - (a) IRR method
 - (b) Accounting rate of return method
 - (c) Pay-back method
 - (d) None of the above
- (8) In which method discounted factor is highly necessary ?
 - (a) Pack-back period
 - (b) Net present value
 - (c) Earning per share
 - (d) None of these
- (9) Under which method cash inflow of each year is re-invested ?
 - (a) Net present value
 - (b) Terminal value
 - (c) Pay-back period
 - (d) Internal Rate of Return
- (10) The basic purpose of Responsibility Accounting System is _____.
 - (a) Budgeting
 - (b) Variance Analysis
 - (c) Authority
 - (d) Motivation
- (11) When the cost and revenue change at different rates of inflation, it is known as _____.
 - (a) General Inflation
 - (b) Differential Inflation
 - (c) Synchronized Inflation
 - (d) Specific Inflation
- (12) Profit centres are responsible for maximizing _____.
 - (a) Profit of whole sector
 - (b) Profit of the centre
 - (c) Profit of product
 - (d) Profit of subsidiary